

Programma van het concert in de kapel van het JBZ te 's-Hertogenbosch
op zondag 26 januari 2025 om 13.00 uur door **Véronique van den Engh**

Wie schön leuchtet der Morgenstern	Dietrich Buxtehude	1637-1707
Es ist ein Ros' entsprungen	Johannes Brahms	1833-1897
Fantasia in c-moll, BWV 562	Johann Sebastian Bach	1685-1750
Partita: Wer nur den lieben Gott lässt walten	Georg Böhm	1661-1733
Toccata in e-mineur	Joseph Callaerts	1830-1901
Onder een linde groen	Jan Pieterszn Sweelinck	1562-1621
Sortie en F-Majeur	César Franck	1822-1890
Voluntary opus 6, nr 3 ▪ Adagio ▪ Allegro Moderato	John Stanley	1712-1786
Rondo in G-dur, arr. Richard Ellsasser	John Bull	1562-1628
Meditation	Mons Leidvin Takle	Geb. 1942
Toccata en b-mineur	Eugène Gigout	1844-1925

Toelichting

Buxtehude: Deze koraalfantasia voor de kersttijd bestaat uit 5 delen. In het eerste gedeelte klinkt de schitterende koraalmelodie in lange noten. Het deel erna klinkt de herdersroep: Eia. Dan volgt het derde deel met dalende reeksen van het slot van de koraalmelodie, symbolisch de Morgenster (Christus) die neerdaalt. In het vierde gedeelte, wat geschreven is als een Gigue, een dans, worden de eerste zinnen van het koraal steeds omspeeld. Daarna volgt weer de herdersroep: Eia, en de echo daarvan. In het slotgedeelte daalt de Morgenster vol overtuiging neer.

Brahms: Het lied Es ist ein Ros' entsprungen stamt vermoedelijk uit 1599. Brahms schreef een koraal waarin de melodie zo omspeeld wordt, dat deze bijna niet te herkennen is.

Bach: Een fantasie is een vrije muzikale vorm, zonder echte structuur. Daarin kan wel gebruik gemaakt worden van een thema dat steeds terugkeert. Het hoofdmotief, waarmee deze majesteitlijke fantasia begint, duikt voortdurend op in een van de vijf stemmen.

Böhm: Een koraalpartita is een reeks variaties over een lied. Deze partita bestaat uit 7 variaties.

Callaerts: Callaerts begon al jong als koorzanger in de Antwerpse kathedraal en werd daar later de organist-titulaire. Hij heeft vele werken gecomponeerd, waaronder de nodige orgelwerken. Ook deze feestelijke toccata. Een toccata is een virtuoze, fantasie-achtige instrumentale compositie zonder vaste vorm.

Sweelinck: De variatietechnieken van Nederlands grootste componist waren beroemd en vele organisten uit binnen- en buitenland kwamen naar Amsterdam om bij hem de kunst te leren. De variaties op dit lied zijn typerend voor zijn stijl. Hij behoudt steeds duidelijk het lied, maar zijn meesterschap en inventiviteit worden zichtbaar in de vormgeving van de variaties. Dit oud Nederlandse lied, van oorsprong een Engelse ballad, behoort tot de verhalende liederen uit de mondelinge overlevering: Onder de grote, dikke, groene lindeboom verpoost iemand die het wel en wee van twee 'liefkens' gadeslaat.

Franck: Een sortie is een stuk bedoeld om gespeeld te worden bij het uitgaan van een viering. Deze heeft een rustig middendeel waarna het feestelijke eerste deel herhaald wordt. De Sortie komt uit L'Organiste.

Stanley: Stanley, op 2-jarige leeftijd blind geworden, was een uitzonderlijke organist. Hij speelde al op 11-jarige leeftijd als vaste organist in kerkdiensten, waar zelfs Händel naar zijn orgelspel kwam luisteren. Hij componeerde vele voluntaries voor orgel. De Engelse voluntary ('vrij in stijl') begint meestal met een langzame inleiding, gevolgd door een soloregistratie, hier de cornet.

Bull/Elsasser: Een rondo is een uit de middeleeuwen afkomstige vers- en muziekvorm, waarbij het hoofdthema, het rondothema, als een soort refrein terugkeert. De tussenliggende delen met andere thema's zijn dan de coupletten.

De Engelse, naar Antwerpen gevluchte Bull was vanaf 1616 adviseur bij de bouw van het instrument in de fraaie orgelkas van het huidige monumentale orgel in de Sint-Janskathedraal. Hij schreef dit rondo oorspronkelijk voor orgel. Het werd zo zeer geliefd, dat er vele instrumentale bewerkingen van gemaakt zijn. Ook Richard Ellsasser (1926-1972) schreef een arrangement op dit levendige Rondo en droeg het op aan Bull. Bull en Ellsasser... Het is wat verwarrend... want er gaat ook een verhaal dat het de vraag is of het aan Bull toegeschreven Rondo überhaupt van Bull is. De vraag is zelfs of het al bestond voor Ellsasser zijn arrangement publiceerde in 1951, wat zou betekenen dat Ellsasser het Rondo zelf bedacht.

Takle: Deze jazzy meditation van de Noorse componist nodigt echt uit tot 'meditatie'. Ondanks de vele loopjes, met steeds een ander register, straalt er rust vanuit.

Gigout: Ook deze toccata is virtuoos, en werkt van een zachte klank naar een groots slot. Met deze spetterende toccata is Gigout bekend geworden.